

WSTĘP

Zeszyt zawiera wstępną próbę zasygnalizowania niektórych zagadnień z zakresu problematyki racjonalności gospodarki w sferze usług społecznych. Aktualnie w literaturze odchodzi się od tradycyjnego ujęcia możliwości zastosowania zasady racjonalności jedynie do sfery materialnej. Rozszerzenie tej kategorii także na sferę niematerialną wiąże się z odejściem od konieczności pełnego porównania ponoszonych nakładów i efektów ujętych w kategoriach wymiernych. Można zatem stwierdzić, że na drodze do racjonalizacji nie może stać rygor kwantyfikacji. Nawet wtedy kiedy nie wszystkie efekty można ująć w formie pieniężnej, ich analiza jest niezbędna, przede wszystkim dlatego, aby ograniczyć - jeśli nie wyeliminować całkowicie - marnotrawstwo środków.

Niewątpliwie płaszczyzną szczególnie predystynowaną do zastosowania zasady racjonalności jest gospodarka finansowa, ze względu na jej bezpośredni związek z pieniądzem i jego immanentnymi cechami. Ale i w tym obszarze są elementy bardziej i mniej podatne na możliwości zastosowania zasady racjonalności. Wydaje się, że najbardziej do tego przystające są trzy kategorie: form finansowania, źródeł finansowania i rachunku kosztów - rozumianego nie od strony operacyjnej, a metodologicznej. Wymaga to jednak ustalenia specyfiki racjonalności gospodarowania w wymienionych obszarach.

Pewną próbę w tym zakresie podjęto w niniejszym zbiorze. Ma on zaprezentować stanowiska dotyczące sposobu podejmowania podstawowych pojęć stosowanych w sferze usług społecznych. Temu celowi służą dwa pierwsze artykuły (K. Piotrowskiej-Marczak, i J. Rydlewskiej-Liszkowskiej), w których podjęto kwestie rachunku kosztów oraz zagadnienie efektywności w kontekście próby jej kwantyfikacji. Łącznie - wymienione zagadnienia mieszczą się w obszarze specyficznie pojętego rachunku ekonomicznego. W tym kontekście niejako implicite powstaje problem ceny, jej ustalenie, dywersyfikowanie oraz zastosowanie. Te sprawy omawiają artykuły

A. Bogusa i A. Szablewskiego. Mają one charakter konfrontacyjny na gruncie różnych teorii i doświadczeń. Jeden przyjmuje perspektywę charakteru cen w warunkach ich zastosowania w przedsiębiorstwach użyteczności publicznej w USA, drugi stanowi projekcję systemu dostosowanego do warunków polskich i stawia tezę o konieczności proefektywnego dotowania cen w kontekście mechanizmu samofinansowania. W tym układzie koniecznym uzupełnieniem wydaje się kwestia związana z procesami decentralizacji przestrzennej zarówno w zakresie organizacyjnym, jak i finansowym. Jest to szczególnie ważne, biorąc pod uwagę tendencję do tworzenia własności komunalnej. Ten wątek podniesiono w artykule Z. Wojciechowskiego.

W nurcie rozważań poświęconych racjonalizacji form mieszczą się rozważania zawarte w artykule J. Marczyka, który koncentruje się na zagadnieniach zmian systemu finansowania oświaty, a w szczególności szkolnictwa zawodowego.

Krystyna Piotrowska-Marczak